

ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΜΑΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Β'.

Ἡ πρώτη γενικὴ ἀρχὴ δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὅτι ζητᾷ τὸν ἑξανδρισμὸ ἀλλὰ τὸν ἑξανθρωπισμὸ τῆς γυναίκας ποὺ εἶναι τὸ ἰδανικὸ ποὺ βγαίνει ἀπὸ τὴ σημερινὴ πραγματικὴ ζωὴ τῆς.

Κι ἄλλοτε ἡ γυναίκα ὑποσυνείδητα εἶχε μέσα τῆς συναίσθηση τῆς μειονεκτικῆς τῆς θέσης στὴ ζωὴ, καὶ τὴν πίκρα τῆς στέρησής τῆς, μὰ μόνο στοὺς τελευταίους χρόνους δημιουργήθηκαν κοινωνικοὶ ὅροι γιὰ μιὰ ἀλλαγὴ τοῦ ἰδανικοῦ τῆς ζωῆς τῆς καὶ φυσικὰ καὶ τῆς μόρφωσής τῆς.

Ἡ γυναίκα ἄλλοτε τοῦ πατριαρχικοῦ σπιτιοῦ, κλεισμένη στοὺς τέσσερις τοίχους του, ἑξαρτημένη οικονομικὰ ἀπὸ τὸν ἄντρα τῆς ἢ τὸν πατέρα τῆς, εἶχεν ὀρίζοντα σκέψης καὶ δράσης στενὰ τὸ σπιτικὸ τῆς. Καὶ βέβαια γιὰ τὸ τέτοιο ἰδανικὸ τῆς ζωῆς τῆς ἔφτανε τὸ σχολεῖο τὸ σπιτικὸ, ποὺ τῆς μάθαινε μερικὲς πρακτικὰς γνώσεις καὶ τῆς ξέναιγε ἓνα ἀπέραντο συναισθηματικὸ κόσμον ὑποταγῆς καὶ αὐτοθυσίας. Μὰ σιγά-σιγά σὲ ὠρισμένες τάξεις ξεθώριαζε τὸ ἰδανικὸ τῆς νοικοκυρᾶς καὶ πρωτεύοντα ρόλο ἔπαιρνε ἡ ἐπίδειξη καὶ ἡ φιλαρέσκεια καὶ τότε θεωρήθηκε ὅτι καὶ ἡ μόρφωση πρέπει νὰ προσθέσει μερικὰ στολίδια καὶ ἔτσι ἄρχισε πάλι στὴ σπιτικὴ καὶ μιὰ διακοσμητικὴ παιδεία. Κι ὡς τὰ τελευταῖα χρόνια αὐτοὶ οἱ δυὸ τρόποι ἦταν τὰ ἰδανικὰ τῆς γυναίκειας μόρφωσης παρμένα βέβαια ἀπὸ τὸν τρόπο τῆς ζωῆς τῆς. Ἀλλὰ ὅταν δημιουργήθηκαν οἱ νεώτεροι κοινωνικοὶ ὅροι, ποὺ εἶναι πρῶτα *ἡ ἐλευθερία τοῦ ἀτομου*, ποὺ γεννήθηκε μὲ τὸ ἀνέβασμα τῆς ἀστικῆς τάξης, καὶ ποὺ ὅσο κι ἂν ἄφινε ἔξω τὴ γυναίκα πάντα ὅμως ἐπέδρασε στὴν ψυχὴ τῆς καὶ δεύτερα, τὸ κυριώτερο, ἡ ἀθρόα ἔξοδο τῆς γυναίκας ἀπὸ τὸ σπίτι γιὰ νὰ ἐργαστῇ, τότε δημιουργήσαν καὶ μιὰ νέα βάση ζωῆς γιὰ τὴ γυναίκα.

Ἡ οικονομικὴ τῆς αὐτοτέλεια τῆς δημιουργεῖ τὴ βάση γιὰ τὴν κατάκτηση ὅλων τῶν ἀνθρώπινων δικαιωμάτων. Ἡ ἐλεύθερη πάλη καὶ ἡ συναίσθηση τῆς εὐθύνης χαλκιδώνει τὸ ἄτομό τῆς. Βλέπει ν' ἀνοίγονται μπροστὰ τῆς ὅλες οἱ ἀνώτερες κοινωνικὲς λειτουργίαι. Διψᾷ γιὰ τὴν ἀνώτερη διανόηση. Βλέπει πὼς μπορεῖ ν' ἀποκτήσει τὸ κυριώτερο στήριγμα τῆς ἠθικῆς ἐλευθερίας, νὰ γίνῃ ἀνεξάρτητος παράγοντας δημιουργικῆς ἐργασίας. Ξεσπᾷ λοιπὸν ἡ προσπάθεια ποὺ ὠνομάστηκε φεμινισμὸς, ἡ προσπάθεια τῆς γυναίκας γιὰ τὸν ἑξανθρωπισμὸ τῆς.

Μιὰ τέτοια ὁμως ἀλλαγὴ ζωῆς δὲν μπορεῖ παρὰ ν' ἀλλάξῃ καὶ τὸ ἰδανικὸ τῆς μόρφωσης τῆς γυναίκειας. Τὸ νέο στοιχεῖο ποὺ μπαίνει στὸν κοινωνικὸ ὀργανισμὸ, ἡ γυναίκα, δὲν πρέπει νὰ μείνῃ ἀνεργάτιστο, πρέπει νὰ στηριχτῇ γιὰ νὰ δώσει τὰ καλὰ ποὺ ὅλοι μας περιμένουμε. Καὶ βέβαια ποῖο ἄλλο στήριγμα καλύτερο μποροῦμε νὰ τῆς δώσουμε παρὰ μιὰ σοβαρὴ μόρφωση, μιὰ μόρφωση μὲ σκοπὸ, μιὰ μόρφωση ποὺ θὰ τῆς ὀδηγήσῃ τὸ βῆμα στὴ νέα ζωὴ σὲ καλοὺς καὶ πλατιοὺς δρόμους; Γιὰ νὰ γίνῃ λοιπὸν καὶ αὐτὴ ἄξιος συντελεστῆς τοῦ πολιτισμοῦ πάλι στὸν ἄντρα πρέπει νὰ προετοιμαστῇ γιὰ ὅλες τὶς ἐνέργειες τῆς ζωῆς ἴσα μὲ τὸν ἄντρα.

Γι' αὐτὸ ζητήσαμε *ἴση καὶ παράλληλη* παιδεία γι' ἀγόρια καὶ γιὰ κορίτσια καὶ μάλιστα νομίσαμε σὰν ἄριστο μέσο ἀγωγῆς τὴ *συνεκπαίδευση*. Ζητήσαμε νὰ εἶναι κοινὰ τὰ διδασκαλεῖα, οἱ ἐμπορικὲς, οἱ γεωργικὲς, οἱ καλλιτεχνικὲς καὶ οἱ βιοτεχνικὲς σχολές, ἔξω ἀπὸ τὰ ἰδιαιτέρα ἐπαγγέλματα ὅπως οἱ ναυτικὲς γιὰ τὰ ἀγόρια καὶ οἱ οἰκοκυρικὲς γιὰ τὰ κορίτσια. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἀνώτερες ἐμπορικὲς, γεωπονικὲς, δασικὲς, τεχνικὲς. Ἡ πρώτη ὁμως αὐτὴ γενικὴ ἀρχή, ἔτσι ἀπόλυτα βαλμένη, ἐγέννησε ἀντιρρήσεις πολλὰς καὶ συζητήσεις

κι' ὀρθά ρωτήθηκε: «μήπως ὁ φεμινισμὸς μᾶς κάνει νὰ παραβλέψουμε τὴν ἰδιαίτερη ψυχολογία τῆς γυναίκας; Κι' ἀφοῦ εἶναι βεβαιωμένη ἡ ἰδιαίτερη φυσιολογικὴ καὶ ψυχικὴ τῆς σύνθεση ἢ παιδεία θὰ τὴν παραβλέψει; Ἄκόμα τὰ ἰδιαίτερα ἐνδιαφέροντα ποὺ ἔχει καὶ ἡ ἰδιαίτερη ἀποστολὴ τῆς δὲ θὰ παραγνωρίζονται σὲ μιὰ μόρφωση ὅπως ὀρίστηκε στὴν πρώτη γενικὴ ἀρχή; Νομίστηκε λοιπὸν ὅτι δευτέρη γενικὴ ἀρχὴ πρέπει νὰ τεθῆ ὅτι «ἡ γυναίκα, ὅπως καὶ ὁ ἄντρας, ἔχει ἰδιαίτερη ἀτομικότητα, ἰδιαίτερη φυσιολογικὴ καὶ ψυχικὴ σύσταση καὶ ἐνδιαφέροντα ἰδιαίτερα. Αὐτὰ λοιπὸν πρέπει νὰ εἶναι σεβαστὰ καὶ νὰ καλλιεργοῦνται μέσα στὴν παιδεία.» Γι' αὐτὸ ζητήσαμε σ' ὅλα τὰ σχολεῖα τῶν κοριτσιῶν νὰ διδάσκονται στὴν κατάλληλη ἐποχὴ καὶ μὲ τὸν κατάλληλο τρόπο, σύμφωνα μὲ τὸν ἰδιαίτερο προορισμὸ τῆς γυναίκας, ὑγιεινὴ, παιδολογία, γενετήσιος διαφωτισμὸς, οἰκιακὴ οικονομία. Κι' ἀκόμα ἡ ἀγωγή καὶ ἡ σχολικὴ ζωὴ νὰ πραγματοποιοῦν τὸν ἐθισμὸ τοῦ κοριτσιοῦ στὴν ἰδιαίτερη ἀποστολὴ του καὶ ἀπὸ σωματικὴ καὶ ἀπὸ ψυχικὴ ἀποψη.

Τελευταῖο ὅμως γεννήθηκε τὸ ζήτημα: Εἶναι στὸν τόπο μας ἡ ἀνδρεία ἐκπαίδευση ἐκεῖνη ποὺ πρέπει γιὰ νὰ ζητήσουμε νὰ προσαρμόσουμε καὶ τὴν γυναίκα; Εἶναι τὸ σχολεῖο μᾶς τὸ σύγχρονο ἐπιστημονικὸ σχολεῖο, ἐφαρμοσμένο πάνω στὶς ἀπαιτήσεις τῆς νεώτερης παιδαγωγικῆς ἐπιστήμης; Εἶναι γνωστὸ ὅτι τὸ σημερινὸ σχολεῖο πρέπει νὰ μὴν εἶναι ξένο ἀπὸ τὴ σημερινὴ ζωὴ ἀλλὰ εἶναι ἡ μικρογραφία τῆς ζωῆς αὐτῆς. Τὸ σχολεῖο, λέει ἡ ἐπιστήμη, πρέπει νὰ γίνεῖ ἡ μικρὴ κοινωνία ποὺ μέσα της θὰ μορφωθοῦν οἱ πολῖτες τῆς μεγάλης κοινωνίας, νὰ εἶναι ἡ μικρὴ κοινότητα ποὺ μέσα σ' αὐτὴ θὰ μάθει ὁ τρέφιμος τὶς ἀρετὲς τοῦ τέλειου πολίτη. Σ' αὐτὸ θὰ διδαχθεῖ τὸ ἄτομο ὅτι ἔχει εὐθύνη ἀπέναντι στὸ ὅλο κι' εἶναι μέλος ἀδιάσπαστο ἀπὸ αὐτό. Σ' αὐτὸ μέσα μὲ τὴ σχολικὴ ζωὴ καὶ τὸν τρόπο τῆς διδασκαλίας θὰ γνωρίσει ὄχι μὲ λόγια ἀλλὰ μὲ ἔργα ποῖα εἶναι τὰ δικαιώματα καὶ ποῖα τὰ καθήκοντα τοῦ πολίτη, κι' ἀκόμα θὰ πάρει τὶς ἰκανότητες γιὰ νὰ ἐργαστῆ μεγάλος δημιουργικὰ στὸ ἐπάγγελμά του.

Αὐτὸς ὁ τέτοιος ἄνθρωπος εἶναι ὁ καλὸς πολίτης καὶ τέτοιοι πρέπει νὰ τὸν ἐτοιμάσει τὸ σχολεῖο. Μὲ θλίψη ὅλοι ὁμολογήσαμε ὅτι τὸ δικὸ μας σχολεῖο ὁλοτελὴ ἀγνοεῖ αὐτοὺς τοὺς σκοπούς. Καὶ τότε ἐθέσαμε τὴν τρίτη καὶ γενικώτερη ἀρχὴ ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ παιδεία γενικὰ καὶ τῶν ἀγοριῶν καὶ τῶν κοριτσιῶν πρέπει νὰ ἀναπλαστῆ καὶ ἐξωτερικὰ καὶ ἐσωτερικὰ, γιὰ νὰ ἐτοιμάζη τοὺς Ἕλληνες γιὰ τὴ σύγχρονη πολιτισμένη ζωὴ».

Ἀποβλέποντας σὲ μιὰ τέτοια ἀνάπλαση ζητήσαμε πρῶτα τὴν ἴδρυση, εἴτε ἀπὸ τὸ κράτος εἴτε ἀπὸ τὶς κοινότητες, Νηπιαγωγείων γιὰ τὰ μικρὰ παιδιά ἀπὸ 4—6 χρόνων· πρὸ πάντων στὰ βιομηχανικὰ κέντρα. Καὶ μάλιστα νομίστηκε ὅτι ὁ Σύνδεσμός μας ὅπως καὶ ἄλλα σωματεῖα ἔπρεπε νὰ κάνουν συστηματικὴ προπαγάνδα γιὰ νὰ δείξουν στὸ κράτος τὴ μεγίστην ὠφέλεια ποὺ θὰ ἔχη ἡ ἴδρυσή τους· 1) ἀπὸ κοινωνικὴ ἀποψη γιὰ τὴν θὰ μαζεύουν καὶ θὰ παιδαγωγοῦν τὰ παιδιά τὰ μικρὰ ποὺ ἀφίνονται στὴν τύχη τους ὅλη

τὴν ἡμέρα γιὰ τὴν οἱ γονιοὶ τῶν πατέρων καὶ μητέρων πηγαίνουν στὸ ἐργοστάσιο. 2) Ἀπὸ παιδαγωγικὴ ἀποψη γιὰ τὴν στηριγμένα τὰ σχολεῖα αὐτὰ πάνω στὴν ψυχολογία τοῦ παιδιοῦ στὴν πρώτη παιδικὴ ἡλικία ὄχι μόνο θὰ συμπληρώνουν μὰ καὶ θὰ προλαβαίνουν τὰ ὀλέθρια ἀποτελέσματα ποὺ φέρνει ἡ ἀμάθεια τῶν γονιῶν στὴν ἐξέλεξη τῆ σωματικῆ καὶ τὴν ψυχικὴ τοῦ παιδιοῦ, καὶ 3) ἀπὸ ἐθνικὴ ἀποψη γιὰ τὴν κατορθώνουν τὰ νηπιαγωγεῖα τὴ γλωσσικὴ ἀφομοίωση τῶν ξενόφωνων παιδιῶν.

Δεύτερη ἐπίσης προσπάθεια καὶ ἐντατικὴ ἐπιδίωξη νόμισε ὁ Σύνδεσμός μας ὅτι χρειάζεται γιὰ τὴν ἀναγέννηση τοῦ Δημοτικοῦ σχολεῖου. Πρῶτα-πρῶτα στὴν αὐτοτέλεια τοῦ Δημοτικοῦ, γιὰ νὰ ἀφιερωθῆ ὁλοτελὴ στὶς ἀνάγκες τοῦ λαοῦ. Νὰ γίνῃ ἐξατάξιο μικτὸ καὶ μὲ αὐστηρὴ ὑποχρεωτικὴ φοίτηση γιὰ ἀγόρια καὶ γιὰ κορίτσια. Ὅλοι γνωρίζουμε τί σημασία ἔχει τὸ Δημοτικὸ σχολεῖο ἀφοῦ τὰ 70 ο)ο τοῦ λαοῦ μένει μὲ τὶς γνώσεις του. Πρέπει νὰ φύγουν τὰ ἐβδομήντα αὐτὰ ἑκατοστὰ μὲ καθαιεὲς καὶ μόνιμες γενικὲς γνώσεις ὅπως καὶ μὲ ὀρισμένες πρακτικὲς ἰκανότητες. Τέτοιοι μαθητὴ μᾶς ὑπόσχεται σήμερα νὰ μᾶς δώσει τὸ Σχολεῖο τῆς ἐργασίας καὶ ζητήσαμε τὴ διαρίθμηση τοῦ Δημοτικοῦ σύμφωνα μὲ τὶς τοπικὲς συνθήκες. Κι' ἔχοντας τὴ συναίσθηση τῆς σημασίας τῆς μόρφωσης τοῦ λαοῦ δὲ νομίσαμε ὅτι πρέπει νὰ ἀρκεστοῦμε στὰ ἔξη χρόνια τοῦ λαϊκοῦ Σχολεῖου, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐπιδιώξουμε τὴν ἴδρυση νυχτερινῶν σχολῶν ἢ Κυριακάτικων ποὺ θὰ συμπληρώνουν τὴ γενικὴ μόρφωση καὶ θὰ παρασκευάζουν γιὰ τὰ εἰδικὰ ἐπαγγέλματα.

Στὴ Μέση ἐκπαίδευση ζητοῦμε τὸ ἐξατάξιο Δημοτικὸ νὰ τὸ διαδέχεται τὸ ἐξατάξιο Γυμνάσιο, κλασικὸ ἢ πραγματικὸ, γιὰ κείνες ποὺ θὰ πάνε στὸ Πανεπιστήμιο καὶ τετράχρονο ἀστικὸ γιὰ κείνες ποὺ θέλουν νὰ συμπληρώσουν τὴ στοιχειώδη ἐκπαίδευση. Ἐδῶ ὅμως παρουσιάστηκε ὁ μεγάλος σκόπελος· θὰ ἐξακολουθήσει ἡ συνεκπαίδευση ἢ ἡ ἴση παιδεία μὲ τὸ ἀγόρι; Συνεκπαίδευση θὰ πῆ ἴσες γνώσεις σὲ ἴσο χρονικὸ διάστημα, ἀλλὰ πῶς θὰ ξεχάσουμε τὶς κρίσιμες στιγμὲς ποὺ διατρέχει τὸ κορίτσι ἀκριβῶς στὴν ἐποχὴ αὐτὴ ποὺ ἔρχεται στὴ μέση ἐκπαίδευση; Θὰ ἀγνοηθῆ ἡ ἰδιαίτερη φυσιολογικὴ καὶ ψυχικὴ κατάσταση τῶν μαθητριῶν τῆς ἡλικίας αὐτῆς;

Θὰ λησμονήσουμε μερικὲς παρατηρήσεις ποὺ γένηκαν πάνω στὴν πνευματικὴ καὶ ψυχικὴ διάθεση τῆς ἐφήβου καὶ θὰ ἐκβιάσουμε τὶς φυσικὲς τάσεις της, ἢ τὸ ἀντίθετο θὰ στηρίξουμε πάνω σ' αὐτὲς τὴν ἐκπαίδευση γιὰ νὰ τὴν ὑποβοηθήσουμε; Ἐστὶ τὸ κορίτσι σ' αὐτὴ τὴν ἡλικία εἶναι ἀνίκανο σχεδὸν γιὰ μεγάλη δόση προσοχῆς, ἔχει ὅμως μιὰ κάποια εὐκολία μνήμης. Εἶναι ἀνίκανο νὰ καταβάλει μεγάλη θέληση μὰ εἶναι δεκτικὸ ὑποβολῆς. Ἐπειτα στὴν ἡλικία αὐτὴ εἶναι ἀνώφελο νὰ προσπαθοῦμε νὰ ἐργαζόμαστε μὲ ἀφηρημένες ἐννοιες μὲ τὸ κοριτσάκι ποὺ δὲν μπορεῖ παρὰ μὲ συγκεκριμένες νὰ ἐργαστῆ ἢ νὰ κάνουμε σύνθεση τῆ στιγμῆς ποὺ δὲν βλέπει παρὰ λεπτομέρειες. Θὰ τὰ παραβλέψουμε ἑμεῖς ὅλα αὐτὰ καὶ θὰ προσπαθήσουμε, τὴ στιγμῆς ποὺ τὸ κορίτσι ἔχει ὁλοτελὴ ἄλλα διαφέροντα παρὰ κείνα ποὺ διδά-

σκουμε σύμφωνα με τὸ ἐπίσημο πρόγραμμα, νὰ ἐκβιάσωμε τὴ φύσιν; Γι' αὐτὸ γιὰ τὴν ἐποχὴ αὐτὴ δὲ θεωρήθηκε σκοπιμώτερη ἢ συνεκπαίδευσι ἀλλὰ νομίστηκε ὅτι πρέπει νὰ γίνῃ προσπάθεια νὰ ἰδρυθοῦν παντοῦ δίπλα στ' ἀγορίστια καὶ κοριτσίστικα σχολεῖα ἢ τάξεις γιὰ τὰ κορίτσια μέσα στ' ἀγορίστια. Τὰ προγράμματα ὅμως με τοὺς ἴδιους γενικοὺς σκοποὺς νὰ ἔχουν διάφορη κατανομὴ τῆς ὕλης καὶ ιδιαίτερα μαθήματα χρήσιμα στὰ κορίτσια.

Ὁ Σύνδεσμος μάλιστα ἀποδίδοντας μεγάλη σημασία στὸ ζήτημα αὐτό, ἀποφάσισε νὰ ὑποστηρίξει

κάθε προσπάθεια ἴδρυσης ἀνώτερων Παρθενγωγείων με μορφὴ πειραματικῶν σχολείων πὸν σ' αὐτὰ θὰ εἶναι δυνατόν νὰ παρακολουθήσουμε καὶ ἀπὸ ψυχολογικὴ καὶ ἀπὸ φυσιολογικὴ ἄποψη τὴν προηβικὴ καὶ ἐφηβικὴν ἡλικίαν τῶν κοριτσιῶν, ἔτσι πὸν μιὰ μέρα νὰ στηρίζουμε πάνω στὰ δεδομένα τῆς ἔρευνας τὴν ἐξέλιξιν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς ιδιαίτερης ψυχρσσύστασης τοῦ κοριτσιοῦ. Στὰ σχολεῖα αὐτὰ ἀποδίνουμε μεγάλη σημασία γιὰ τὰ αὐτὰ θὰ μᾶς δώσουν τὰ κριτήρια καὶ τὴν κατεύθυνση στὴν γυναικεία μόρφωση.

POZA IMBRIOTI